

19/8

EXTREMISM I USA:

HÖGERRADIKALISMEN och den amerikanska demokratin

MAN HAR i demokratierna de starkaste skäl att avsky kommunismen såsom åskådning och samhällsform, att frukta dess vilja att steg för steg underlägga sig fria folk, att resa det mest energiska motstånd både mot den sovjetryska expansionen och mot de förrädargrupper inom de egna länderna som slaviskt följer direktiven från Moskva. Därom bör alla demokrater kunna vara ense. Antikommunismen i Amerika är därför i och för sig, lika litet som i andra länder, något problem. Problemet är varför kampen mot kommunismen i Amerika tagit sig delvis andra och vida mera extrema former än i de västeuropeiska demokratierna. När jag söker diskutera detta problem vill jag först än en gång betona att det i Amerika finns ett helt spektrum av mer eller mindre aggressiva åsikter och metoder på denna punkt. För en verkligt djupgående diskussion skulle det i själva verket krävas att man skilde mellan sådana åsikter och metoder, exempelvis mellan den unionella lojalitetsprövningen, kongressutskottens undersökningar och den på skilda håll framträdande tendensen till bojkott och censur av misslagliga åsikter och personer. Jag måste emellertid begränsa mig till några mera generella synpunkter, under framhävande av den stora skillnaden mellan de olika aktioner som företagits i Amerika.

En del mycket generella förklaringar har framförts och innehåller ett mått av sanning. Genom det andra världskriget och den kommunistiska aggressionen kom Amerika under loppet av några få år att bli den enda världsmakt som kunde bjuda Sovjetryssland ett avgörande motstånd. Genom sin maktställning och genom sitt stöd åt de västeuropeiska demokratierna blev USA det viktigaste målet för kommunismens propaganda. Det hot som här förelåg måste i Amerika ha känts starkare än i andra länder, därför att man inte tidigare varit utsatt för något liknande. I Amerika var omkastningen från lättrogen benägenhet att tro på Rysslands freds- och samarbetsvilja till in-

Med denna artikel avslutar Herbert Tingsten sin analys av de frihetsfientliga tendenserna i amerikanskt samhällsliv. Han har förut skrivit om "Jakten efter säkerhet" (7/8), "Organisationernas kamp" (10/8), "Amerikanism och konformism" (13/8) och "Den socialpsykologiska bakgrunden" (16/8).

sikt om Rysslands verkliga avsikter mera snabb och oförmedlad än på andra håll. Under det andra världskrigets samverkan med kommunismen hade amerikanska statsmän gjort påtagliga misstag och missgrepp. Utvecklingen i Kina och förändringen av Amerikas Kinapolitik måste för många te sig svår-förklarliga och i varje fall förståeliga endast som resultatet av en irrationell politik. Alla dessa förhållanden bidrar att förklara varför oron, begäret efter säkerhet och önskan att helst slå ned kommunismen inom landet fick en utomordentlig skärpa. Oron och bitterheten stegrades genom avslöjanden av kommunistisk infiltration vid processer och undersökningar. Särskilt Hissprocessen 1949—1950 framstår här som ett vägskafl i den amerikanska utvecklingen efter kriget.

Dessa stämningar utnyttjades med självfallen skicklighet och ofta med stor hänsynslöshet av många tidningar, organisationer och politiker, särskilt inom det republikanska parti som så länge stått utanför statsmakten. Missnöjet över vissa drag i den förda inrikespolitiken — vilket missnöje alltid varit starkt inom en betydande minoritet — kombinerades med farhågorna och besvikelserna inom den yttre politiken. Hos betydande grupper av amerikaner uppstod en mer eller mindre bestämd och aktiv opinion, som kan kännetecknas på detta sätt: fruktan för och hat mot kommunismen, en tendens att anklaga de styrande för oduglighet och slapphet i förhållande till kommunismen, kvardröjande irritation över den Rooseveltska socialreformismen, ovilja mot de västeuropeiska staterna som inte kunnat reda sig under kriget och inte heller kunde reda sig efter kriget, besvikelse över att drömmen om ett Amerika, tryggt bakom oceanernas vallgravar, blivit krossad, mistro mot den politiska och icke minst den intellektuella eliten, som trots alla Amerikas segrar fört landet till detta dilemma. Särskilt påtagligt framträder detta känsloläge då man nära nog likställer kommunism och socialism och socialism och liberalism och på detta sätt kommer fram till att en minoritet inom folket representerar den sanna amerikanismen, ja, den sanna mänskligheten gentemot östblocket, Kina, det degenererade och halvsocialistiska Västeuropa samt de delar av det

ame
ra l
låta
mak

I e
ske
fan
dika
rika
rikt
kan
fum
till
gru
kan
nog
ket
disk
mer
linj
fört
sub
mo
vid
lite
sorr
kon

L
mår
ann
De
da
org
utö
litis
att
gru
non
sak
uts
na
nin
upp
lära
i d
nya
par
liti
gan
kär
väx
skr
har
mår
en
and
ka
håll
nan
ter
side
kla
par
nat
tillg
tyel
Väs
vuc
pre
stär
disl
der
nat
ga
sati
lok
ett
ligt
hets
tillg
ta
stäl
lika
mec
visa
en
gån

amerikanska folket som tycks vara beredda att ge efter för, eller låta sig influeras av dessa onda makter.

I en tidigare artikel har jag kanske tillräckligt betonat att det fanns god jordmån för högerradikaliska åsikter och metoder i amerikansk tradition. Kravet på likriktning och uniformitet i amerikansmism namn har här ständigt funnits vid sidan av appellerna till de frihetens och toleransens grundsatser på vilka det amerikanska systemet byggts. Det är nog att här erinra om att mycket som nu uppmärksammas och diskuteras som högerradikalism mera fördolt sedan länge varit en linje i amerikanskt samhällsliv: förtalskampanjerna mot folk med subversiva åsikter, inskrändandet mot tjänstemän, särskilt lärare, vid misstänkar om bristande lojalitet, ofördragsamheten mot dem som i fråga om religion och moral inte fyllt kraven på energisk konformitet.

Lika viktigt och mindre uppmärksammat synes mig vara ett annat drag i amerikanskt statsliv. De amerikanska partierna är i vida högre grad än de europeiska organisationer för erövring och utövande av makten. De gör politiskt handlande möjligt genom att samlar skilda åsikter, socialgrupper och religioner, inte genom att systematiskt verka för sakprogram på lång sikt. I stor utsträckning får dessa partier sina åsikter utifrån genom påtryckningsgrupper och genom att de uppfångar paroller som är populära och därför kan tjäna dem i det oavslutade arbetet att värva nya väljare. Med detta följer att partierna, respektive enskilda politiker, tidningar och sociala organisationer, är utomordentligt känsliga för aktiva, snabbt framväxande opinioner. Om den röda skrällen efter första världskriget har det sagts att den på några månader vann terräng, ledde till en mängd lagstiftningsåtgärder och andra ingripanden och sedan lika hastigt dog bort. Detta förhållande, liksom många andra liknande företeelser, t. ex. jakten efter populära militärer som presidentkandidater, kan delvis förklaras just av de amerikanska partiorganisationernas speciella natur; man tävlar om att hastigt tillgodogöra sig en stämning som tycks på väg att bli populär. I Västeuropa, där partierna i huvudsak representerar vida mera preciserade åsikter, blir en ny stämning eller ett nytt förslag diskuterat, prövat, sovrat och modererat inom partierna på ett annat sätt. Det är sannolikt att många politiker och politiska organisationer — unionella, statliga och lokala — av nu antydda skäl // ett annat sätt än som varit möjligt i Europa såg den spirande hetsen mot allt subversivt som en tillgång att så fort som möjligt ta vara på. Men med denna inställning följer, väl att märka, en lika stor iver att göra sig av med åsikter eller personer som visar sig vara dåliga lockbeten, en belastning i stället för en tillgång.

Mera speciella omständigheter har sannolikt också varit av betydelse. Det amerikanska valsättet — både primärvalen och majoritetssystemet — gör det möjligt för en person utan politisk erfarenhet att genom en förtämligt vinnande agitation nå en politiskt viktig ställning. Undersökningsutskottet inom kongressen och statslegislaturen har efter hand skaffat sig utomordentliga befogenheter, som i ett kritiskt läge kunnat utnyttjas till sensationella och farliga aktioner. Den amerikanska journalistiken, som är mindre politiskt inriktad och mera inriktad på märkvärdiga nyheter än i de flesta europeiska länder, har givit handlingar inom detta till själva sin natur sensationella områden en väldig publicitet. Därför är det inom parentes sagt sannolikt att man i Europa och kanske på många håll även i Amerika fått en överdriven uppfattning om vad som skett.

Är högerradikalismen en fara för den amerikanska demokratin? Denna ofta framställda fråga är otydlig. Att vad som skett redan skadat demokratin är uppenbart: rättsstatsprincipen har genombrutits, personer har avskedats eller i realiteten bestraffats utan rättegång eller över huvud ett beskyddande förfarande, tankefriheten har i många fall reellt besträffats genom bojkott och censuråtgärder. Men om man med frågan menar huruvida Amerika synes gå mot någonting som rimligen kan betecknas som en diktatur eller en totalitär regim, tycks mig svaret lika bestämt bli nej. Jag syftar härvid inte på det faktum att högerradikalismen redan är stadd i tillbakagång. Såvitt jag förstår har högerradikalismen aldrig inneburit något hot i den nyss angivna meningen mot amerikansk demokrati.

Orden demokrati och frihet är i Amerika ovillkorliga honnörsord. Hela den förankring i en besegrad, men inte förintad antidemokratisk konservatism som finns eller funnits i Väst- och Mellaneuropa saknas i Förenta staterna. Detta hindrar visserligen inte att man kan vidta åtgärder som begränsar de demokratiska grundsatserna, men själva den allmänna bekännelsen till dessa grundsatser utgör i viss mån en garanti för deras seger. Ty så snart det klargörs att grundsatserna är i fara mobiliseras den starka amerikanska traditionen till deras försvar. Detta har i själva verket redan skett. För en stor majoritet av amerikaner framstod det säkerligen från början som en orimlighet att de extrema tendenserna vid kommunismens bekämpande skulle utgöra ett hot mot friheten. Sedan faran uppfattats har flertalet inom de båda stora partierna, de ledande religionsamfund, de ansedda tidningarna och skilda politiska och sociala organisationer tagit avstånd. Inom den politiska och statsvetenskapliga litteraturen samt inom de ledande kulturella tidskrifterna är kritiken av extremismen helt förhärskande.

Högerradikalismen i Amerika har aldrig blivit en rörelse. Det har snarare varit fråga om tillfälliga och osystematiska aktioner än om en organiserad och på bestämda mål inriktad verksamhet. Att bilda ett parti av högerradikaler ter sig som en absurditet. Kedjan av upphetsade stämningar och oroande övergrepp måste visserligen ses mot bakgrunden av en inom stora delar av det amerikanska folket förhärskande känsla av fruktan och hat, men denna har aldrig kristalliserats och organiserats på samma sätt som de segrande diktaturtendenserna i Italien och Tyskland.

Kongressutskottet för oamerikansk verksamhet hävdade 1940 i ett uttalande att faran för amerikansk demokrati inte låg i ett direkt angrepp från fascister och kommunister, utan i "den mycket större möjligheten att båda de extrema totalitära grupperna... skall lyckas övertyga ett verkligt betydande antal människor att det enda försvaret mot våld från den motsatta ytterlighetens sida är att godta våldet från den sida som man finner mest klandervärd". Den växelverkan mellan våld från den ena sidan och våld från den andra som antyds i detta uttalande och som var karaktäristisk för situationen i en rad västeuropeiska stater för omkring 20 år sedan har icke förelegat i Amerika. Våld från högerradikal

sida har knappast förekommit, kanske delvis för att det inte funnits någon föientlig rörelse av betydelse att bekämpa. Hela denna atmosfär av ständigt stegrad konflikt, av tro på att alla motståndare samarbetar för ett gemensamt mål har i stort sett saknats i USA. Den tendens att betrakta alla oliktankande som halvkommunister respektive halvfasccister som präglad diktaturstriderna i Europa kan i USA observeras blott inom några få grupper och organisationer; man glider inte mot ytterligheterna.

Min allmänna slutsats efter dessa artiklar blir alltså att den i Västeuropa liksom inom en växande del av den amerikanska opinionen framträdande kritiken mot vad som hänt, gjorts och tolererats under de senaste åren är berättigad. Men samtidigt tror jag att faran för högerradikalismens utmynnande i en totalitär regim överdrivits framför allt i Europa, men också i Amerika. Det Amerika som har den starkaste traditionen, frihetens och humanitetens Amerika, är medvetet om faran och kommer att segra.

HERBERT TINGSTEN